

Organizacja Lehawa – ekstremizm spod znaku Kahane

Paweł Pokrzywiński

Uniwersytet Wrocławski

Artykuł ma na celu przybliżenie tematyki współczesnego żydowskiego ekstremizmu na przykładzie organizacji Lehawa, której pełna nazwa brzmi Przeciwno Asymilacji w Ziemi Świętej. Jest to także próba skonfrontowania się z tezą Amiego Pedahzura, która mówi, że kahanizm jest ideologią wciąż funkcjonującą w izraelskim społeczeństwie i łączy dzięki sobie skrajne ugrupowania i organizacje na peryferiach. Autor artykułu stawia także tezę, iż zadania Lehawy wpisane w statut są jedynie fasadą i mają służyć legitymizacji dla agresywnych działań i promowania ideologii rabina Meira Kahane. W pracy zostały wykorzystane materiały umieszczone na oficjalnej stronie internetowej Lehawy, reportaże izraelskiej telewizji dotyczące organizacji znalezione w internecie, wypowiedzi członków Lehawy oraz artykuły prasowe opisujące przykłady działalności. Analiza tych materiałów oraz porównanie ich z postulatami Meira Kahane pozwoliły uznać Lehawę za organizację ekstremistyczną, propagującą ksenofobiczne, rasistowskie i nacjonalistyczne hasła wymierzone w społeczność arabską i inne mniejszości. Organizacja stworzyła również sieć powiązań mogących być zagrożeniem dla porządku wewnętrznego Izraela.

Słowa kluczowe: Izrael, Lehawa, żydowski ekstremizm, konflikt izraelsko-palestyński, Meir Kahane.

Celem tego artykułu jest przybliżenie polskiemu czytelnikowi organizacji działającej w Izraelu o nazwie Lehawa¹. Analiza ta ma również pokazać siatkę powiązań tego środowiska z izraelską polityką, środowiskami kibiców oraz innymi organizacjami. Działalność członków Lehawy i głoszone przez nią treści sprawiają, że ugrupowanie to staje się powodem debat w Izraelu na temat istnienia skrajnych organizacji żydowskich nawołujących do nienawiści na tle etnicznym i wyznaniowym, a także ich ewentualnej delegalizacji. W Polsce informacje dotyczące Lehawy są znikome, brakuje również badań, w których byłaby uwzględniana.

Do opisanie organizacji autor wykorzystuje materiały dostępne na stronie internetowej Lehawy, wywiady z jej członkami, artykuły z prasy oraz programy z izraelskiej

---

Paweł Pokrzywiński – mgr nauk społecznych, doktorant, Instytut Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Wrocławski.

¹ Lehawa (hebr. להב"ה) jest akronimem hebrajskiej nazwy Le-mniat hitbolelut ba-arec ha-kodesz (hebr. למניעת התבוללות בארץ הקודש), czyli Przeciwno Asymilacji w Ziemi Świętej. Lehawa to również rzeczownik w języku hebrajskim i oznacza płomień, który także znajduje się w logo organizacji.

telewizji poświęcone jej działalności. Na tej podstawie można uznać, iż w izraelskiej debacie publicznej i politycznej istnieje przestrzeń stwarzająca warunki do rozwoju takiej organizacji jak Lehawa, która opierając się na uprzedzeniach i niezależnanych konfliktach izraelsko-palestyńskich, promuje ksenofobiczne i rasistowskie poglądy. Należy postawić pytanie, w jaki sposób działa Lehawa oraz jak buduje swoje wpływy w społeczeństwie Izraela. Istotne jest także to, jak jej działalność wpisuje się w trwający wciąż konflikt izraelsko-palestyński.

Lehawa i jej założenia ideologiczne – „Miłość Izraela”

Organizacja Lehawa ma swoją siedzibę w Jerozolimie, mieście uznawanym przez prawo oraz wielu obywateli, a od 6 grudnia 2018 r. również przez prezydenta Stanów Zjednoczonych Donalda Trumpa za wieczną i niepodzielną stolicę kraju². W tym mieście organizacja skupia też swoje główne działania. Jak informuje oficjalna strona internetowa, ugrupowanie rozrasta się i tworzy nowe komórki w różnych miastach w Izraelu, takich jak: Bat Jam, Petach Tikwa, Kfar Saba, Riszon le-Cijon, Safed. W 2014 r. oszacowano, że ma aż 5 tys. członków³. Założycielem i szefem Lehawy jest Ben Cijon (Benci) Gufsztajn – uczeń rabina Meira Kahane w jego jesziwie Ha-Raajon Jehudi. W latach 2010–2013 zasiadał w radzie miejskiej osiedla Kirjat Arba, które znajduje się na przedmieściach Hebronu⁴.

Lehawa powstała w 2009 r. na kanwie doświadczeń z wcześniejszej działalności społecznej Gufsztajna. Jak sam przyznaje, zajmował się pracą z młodymi Izraelkami, które znalazły się w związkach z gojami lub zostały przez nich skrzywdzone. Na tej podstawie doszedł do wniosku, że należy stworzyć organizację zajmującą się działaniami prewencyjnymi, tak aby zapobiec kontaktom Izraelców z nie-Żydami. Według Gufsztajna problem relacji Żydów z gojami pojawił się wraz z rosnącym otwarciem Izraela na przedstawicieli innych kultur. Dotychczas kwestie asymilacji dotyczyły wyłącznie okresu diaspory, kiedy wyznawcy judaizmu zamieszkiwali pośród innych narodów. Jak stwierdził Gufsztajn, „dzisiaj zjawisko asymilacji występuje również tutaj, w Ziemi Świętej, w aspektach, o których nigdy wcześniej nie słyszano”⁵, a „Lehawa to organizacja wyznaczona do wojny z asymilacją w Ziemi Świętej”⁶.

² *Full text of Trump's speech recognizing Jerusalem as capital of Israel*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/full-text-of-trumps-speech-recognizing-jerusalem-as-capital-of-israel/> (dostęp: 27.08.2019).

³ *Pilujot*, <http://leava.co.il/category/פעילות/ריוח/page/3/> (dostęp: 15.09.2017); D. Williams, *Racist Jewish Group Offers Dilemma to Israel as Anti-Arab Violence Rises*, „Forward”, <http://forward.com/news/breaking-news/211725/racist-jewish-group-offers-dilemma-to-israel-as-an/> (dostęp: 15.09.2017).

⁴ *Reajon im menachel lehawa*, [http://leava.co.il/ריוח-עם-מנכ"ל-להבה/](http://leava.co.il/ריוח-עם-מנכ) (dostęp: 15.09.2017).

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ktawa al irgun Lehawa aruc 10*, https://www.youtube.com/watch?v=l2nU7P_yG1o (dostęp: 15.09.2017).

Kwestia tego, kto jest gojem lub obcym, pojawia się w manifeście Lehawy nazywanym *Miłość Izraela*. Do tej grupy zostali zaliczeni Arabowie, innowiercy oraz pracownicy zagraniczni. Według dokumentu to oni stanowią największe zagrożenie dla wszystkich Izraelców pochodzących z rodzin świeckich, religijnych, a także ortodoksyjnych. To im, zgodnie z manifestem, oferowana jest pomoc. Działacze odwołują się do nauk mędrców Miszny, Talmudu i Tosefty, bo „każdy, kto ratuje jedną duszę Izraela, to tak, jakby zbawił cały świat”⁷.

Lehawa opiera swoje działania na zbieraniu zgłoszeń o Izraelcach kontaktujących się z Arabami i przedstawicielami innych narodowości. Strona internetowa pozwala poinformować organizację o problemach na trzy sposoby. Pierwszym z nich jest użycie aplikacji WhatsApp, drugim całodobowa infolinia, a ostatnim formularz internetowy. We wszystkich przypadkach zaniepokojeni znajomi lub rodzice muszą podać imię i nazwisko „ofiary”, jej telefon kontaktowy i pocztę elektroniczną, konto na Facebooku, zamieścić zdjęcie, miejsce zamieszkania, a także – jeśli znają – również telefon kontaktowy osoby stanowiącej zagrożenie⁸. Po otrzymaniu zgłoszenia działacze Lehawy podejmują odpowiednie kroki przeciwdziałające jakimkolwiek przejawom asymilacji.

Antyarabska retoryka Lehawy – dziedzictwo rabina Meira Kahane

Największe kontrowersje budzi ideologia, jaka towarzyszy jej działaniom. Osoby kojarzone z organizacją to politycy i działacze społeczni powiązani ze skrajnie prawicowymi partiami politycznymi. W 2013 r. z list partii Ocma Jehudit startowali prawnik Itamar Ben Gwir, Michael Ben Ari oraz Baruch Marzel⁹. Z kolei w 2015 r. Baruch Marzel kandydował do Knesetu z listy Jachad¹⁰. Należy zaznaczyć, że wszystkie wymienione osoby powiązane były z Meirem Kahane i powielają jego rasistowskie poglądy. Połączenie ich z kontrowersyjnym charakterem zadań Lehawy wzmacnia radykalizm organizacji. Ben Ari, Marzel czy Ben Gwir są często zapraszani na demonstracje i specjalne wykłady poświęcone naukom rabina Kahane lub związane z obecną sytuacją w Izraelu¹¹. Można zatem stwierdzić, że antyasymilacyjne działania Lehawy są wynikiem adaptacji kahanizmu przez organizację, kontynuacją poglądów rozpowszechnionych przez Kahane w Izraelu w latach 80. i 90. XX w. Działania

⁷ *Le-mniat hitbolelut ba-arec ha-kodesz – ahawat Israel*, <http://leava.co.il/blog/> (dostęp: 15.09.2017).

⁸ Przykładowy formularz znajduje się na: <http://leava.co.il/tof/report.php> (dostęp: 17.09.2017).

⁹ Ocma Jehudit (Żydowska Siła) to skrajnie prawicowa partia, nawołująca do aneksji Judei i Samarii, odrzuca opcję powstania niepodległego państwa palestyńskiego, neguje postanowienia z Oslo oraz chce izraelskiej kontroli nad Wzgórzem Świątynnym. W 2013 r. partia zdobyła 1,8% głosów. Więcej na: *Otzma LeYisrael*, <https://en.idi.org.il/israeli-elections-and-parties/parties/otzma-leyisrael/> (dostęp: 17.09.2017).

¹⁰ Jachad (Razem) to partia narodowo-religijna, która dąży do narzucenia izraelskiej zwierzchności nad całą Ziemią Izraela oraz rozwoju żydowskiego osadnictwa. W wyborach w 2015 r. Jachad zdobyła 3,0%. Więcej na: *Yachad*, <https://en.idi.org.il/israeli-elections-and-parties/parties/yachad/> (dostęp: 17.09.2017).

¹¹ *Ktawo al ha-raw Meir Kahane ba-aruc 10*, <https://www.youtube.com/watch?v=MOT3hooHCOM> (dostęp: 17.09.2017).

Lehawy charakteryzują się coraz większą agresją i wandalizmem wymierzonymi przede wszystkim w społeczność arabską. Oficjalny cel organizacji, jakim jest „ratowanie córek Izraela”, wydaje się tłem dla legitymizacji użycia siły i promowania ksenofobicznych haseł wśród Izraelczyków.

W swoich tekstach Meir Kahane przekonywał, że między nie-Żydami a Żydami jest zbyt wiele różnic kulturowych i religijnych, co w Izraelu doprowadziłoby do nieporozumień i konfliktów. Zatem państwo musi mieć charakter monoetniczny. Dlatego też rabin uważał, iż pokojowe współżycie Żydów i Arabów jest niemożliwe do osiągnięcia. Podkreślał błędy w lewicowym podejściu do konfliktu toczącego się na Bliskim Wschodzie. Jak sam twierdził, nie można być pewnym lojalności Palestyńczyków wobec Izraela, zatem ich partycypacja w życiu społecznym, ekonomicznym i naukowym kraju może być zagrożeniem¹². W trakcie kampanii wyborczej w 2013 r. Ben Ari oraz Ben Gwir porównywali wizję pokojowej polityki Icchaka Rabina do poglądów Kahane. Twierdzili, że liberalne podejście do Palestyńczyków skutkuje zwiększeniem zagrożenia dla państwa i jego obywateli. Ben Ari spytany, czy jego negatywne wypowiedzi o Arabach lub imigrantach wywołują u nich strach, odpowiedział: „Może się boją, a może jest to rzeczywistość”¹³. Powiązanie członków Lehawy z ksenofobicznymi poglądami sprawia, że wrogiem organizacji stają się głównie Arabowie będący dla wspomnianych polityków synonimem zła.

Częstym hasłem wystąpień i przemarszów Lehawy w różnych miastach Izraela jest separacja ludności żydowskiej oraz arabskiej. Podobne stanowisko zajmował rabin Kahane. Wielokrotnie postulował rozdzielenie obu społeczności, w szczególności kiedy był jedynym posłem z ramienia swojej partii – Kach – w Knesecie. Wówczas przedkładał propozycje ustaw zabraniających Arabom korzystania z plaż czy też komunikacji miejskiej na równi z Żydami¹⁴. „To uzasadniony protest, aby oddzielić ich [Arabów – przyp. autora] od żydowskich córek” uzasadnił swoją obecność na marszu Lehawy w Bat Jam jeden z uczestników¹⁵. Jak tłumaczą organizatorzy, demonstracje są po to, aby pokazać swoją troskę o „córki Izraela”. W ich trakcie uczestnicy rozdają przechodniom ulotki informujące o szkodliwości kontaktów z Arabami podparte cytatami z *halachy*¹⁶. Członkowie Lehawy wykorzystują to, że młodzi Izraelczycy coraz częściej stają się bardziej konserwatywni i głosują na prawicowe partie. Duża część z nich nie pamięta czasów, kiedy Izraelczycy mieli częste kontakty z Palestyńczykami. Według badań Israel Hayom młodzi ludzie o prawicowych poglądach wysuwają postulaty, żeby wyłącznie Izraelczycy mieli wpływ na politykę¹⁷. „Moja córka chodząca

¹² J. Dyduch, *Izrael w pismach politycznych Rabina Meira Kahane. Problem mitologizacji państwa*, w: T. Dębowski (red.), *Świat, polityka, religie u progu XXI wieku*, Arboretum, Wrocław 2006, s. 152, 157–158.

¹³ *Ktawa al ha-raw Meir Kahane*..., op. cit.

¹⁴ J. Dyduch, op. cit., s. 156.

¹⁵ *Ktawa al irgun Lehawa*..., op. cit. (dostęp: 19.09.2017).

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ B. Sales, *Why Israeli kids are so right-wing – a historical explanation*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/why-israeli-kids-are-so-right-wing-a-historical-explanation/> (dostęp: 19.09.2017).

z Arabem? Litości, Boże uchronij”, „Ten, kto nie jest Żydem, jest przeciw Żydom” – to niektóre z wypowiedzi uczestników marszu Lehawy w miastach Izraela¹⁸.

Grupą społeczną, w której chce budować swoje wpływy Lehawa, są młodzi ludzie, często z biednych dzielnic lub peryferii, podatni na radykalne hasła mówiące o zagrożeniu ze strony Arabów i ich kultury. Wykorzystywany jest również argument o coraz większej obecności izraelskich Arabów w życiu publicznym lub o coraz większej ich liczbie w Izraelu. Jeden z członków Lehawy stwierdza: „Mamy większy problem z Arabami niż z Niemcami, niż z Francuzami. To proste, tu jest więcej Arabów”¹⁹. Zabieg ten ma na celu pokazanie, że Izraelczycy są osaczeni przez wroga im społeczność.

Działania Lehawy – przykłady

Wiele ze wspomnianych już demonstracji przybiera agresywny, antyarabski charakter, wykraczający poza cele Lehawy zamieszczone na oficjalnej stronie. Skandowanie haseł: „Śmierć Arabom!”, „Mahomet nie żyje!”, „Asymilacja jest zakazana!” to część z nich. Na wielu manifestacjach dochodzi do ataków na pary mieszane, w których mężczyzną jest Arab. Wówczas Izraelki są przekonywane, iż stanowią tylko obiekt pożądania cielesnego²⁰. Innym sposobem wywierania presji na pary mieszane jest kontakt telefoniczny. Członkowie Lehawy komunikują się z arabskim partnerem i nakłaniają go do zerwania kontaktów z Żydówkami, często grożąc dotkliwymi reperkusjami. W reportażu kanału 10 izraelskiej telewizji zarejestrowano nagranie rozmowy Barucha Marzela z jednym z mieszkańców Hebronu, w której sugeruje rozmówcy, że dalsze kontakty z Izraelkami mogą mieć trudne do przewidzenia dla niego konsekwencje²¹.

Innym sposobem działania Lehawy są patrole. Odbywają się w miastach, gdzie organizacja ma swoje komórki. Polegają na przemarszu członków z flagami Lehawy i Izraela, skandowaniu antyarabskich, nacjonalistycznych i rasistowskich haseł. Część z patroli polega na prześladowaniu przez ich członków sklepikarzy arabskiego pochodzenia lub na starciach z izraelskimi Arabami. W trakcie przemarszów rozdawane są antypalestyńskie materiały. Na oficjalnej stronie organizacji można się dowiedzieć, że podczas patroli członkowie informują Izraelki o zagrożeniu ze strony Palestyńczyków²².

Istotne w tej kwestii są także materiały rozprowadzane przez Lehawę w formie ulotek i nalepek. Część z nich jest tylko hebrajskojęzyczna, inne mają dodatkowe arabskie tłumaczenie. Jednym z przykładów takich materiałów jest zaproszenie na

¹⁸ *Ktawa al irgun Lehawa...*, op. cit. (dostęp: 19.09.2017).

¹⁹ *Chadaszot 2 tiud mejuchad kach nire mi-bifnim Lehawa irgun sze-nilcham be-hitbolelut*, <https://www.youtube.com/watch?v=a-bCmaVJUM4&pbjreload=10> (dostęp: 19.09.2017).

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ktawa al irgun Lehawa...*, op. cit. (dostęp: 20.09.2017).

²² *Chadaszot 2 tiud mejuchad...*, op. cit., (dostęp: 20.09.2017); *Tiud biladi: siur szel pailej Lehawa be-Riszon le-cijon*, <https://leava.co.il/להבה-בראשון-ל-ל> (dostęp: 20.09.2017); *Siur ba-machane jehuda bi-jerusalaim*, <https://leava.co.il/במחנה-יהודה-בירושלים> (dostęp: 20.09.2017).

ślub Mahmuda i Michal z wizerunkiem Kopuły na Skale opatrzone komentarzem po hebrajsku, który brzmi:

Jeśli nie chcecie, żeby zaproszenie ślubne waszej córki tak wyglądało, nie powinniście pozwalać jej pracować z terrorystami, którzy nie wypełniają służby narodowej z gojami; nie kupujcie w sklepach zatrudniających naszych wrogów, nie wpuszczajcie pracujących gojów do domu. Wstąpcie do Lehawy w celu walki z asymilacją²³.

Obrazuje to skrajną niechęć do związków mieszanych między Izraelkami a Arabami. Dodatkowo Palestyńczycy są utożsamiani z terroryzmem oraz brakiem lojalności. Należy zwrócić uwagę na fakt, że zakazy formułowane po hebrajsku zaczynają się od słowa „al” (hebr. אל), które stosuje się przy konstruowaniu zakazów oraz występuje m.in. w Dziesięciorgu Przykazaniach. Inna ulotka, również wymierzona w społeczność palestyńską, prezentuje flagę Autonomii Palestyńskiej, flagę ISIS, logo Hamasu, a także izraelskich organizacji pozarządowych (Szalom Achszaw, B’Tselem) zajmujących się prawami człowieka na Zachodnim Brzegu. Napis, jakim jest opatrzona, głosi:

Wykończyć naszych wrogów i przeciwników oraz każdego, kto wymaga naszego gniewu. Rozprowadzone w formie służby społeczeństwu przez organizację Lehawa²⁴.

Materiał ten stawia na równi organizacji broniące praw Palestyńczyków z Hamasem, Autonomią Palestyńską i tzw. Państwem Islamskim. Świadczy to, że Lehawa przyzwala na łamanie praw człowieka i nie zgadza się na obronę swobód i praw społeczności palestyńskiej w Izraelu. Wśród materiałów Lehawy są ulotki, które zachęcają do zatrudniania Izraelczyków zamiast izraelskich Arabów, informujące firmy zajmujące się transportem publicznym, że autobus może stać się narzędziem terroryzmu w rękach arabskich pracowników²⁵.

Kolportowane są także materiały skierowane do władz izraelskich o treści: „Wypuszczacie dzisiaj jutrzejszego terrorystę”²⁶. Jest to odpowiedź na politykę rządu, który okresowo zgadzał się na zwolnienie palestyńskich więźniów. Wskazuje to także na fakt, że Lehawa postrzega Palestyńczyków bez wyjątku jako zagrożenie dla Izraela i Żydów. Inne, skierowane bezpośrednio do Arabów, mają następującą treść: „Nawet nie waż się pomyśleć o Żydówce” lub „Nie zadzieraj z moją siostrą”²⁷. Te ostatnie

²³ *Im atem lo rocim sze-kach tire ha-hazmana szel ha-bat szelchem az...*, <https://leava.co.il/אל-מתאם-אם-אל-אתם-לש-הנמוזה-הארית-דכש-מיצור> (dostęp: 20.09.2017).

²⁴ *Ladaat ma le-kiwen be-brachot*, <http://www.lehava.co.il/בברכות> (dostęp: 21.09.2017).

²⁵ *Lo measkim rocchim*, <https://leava.co.il/לא-מעסיקים-רוצים> (dostęp: 21.09.2017); *Gufsztajn neged ha-nehegim ha-arawim: "otobus ze neszek le-kol dawar"*, <https://leava.co.il/גופשטיין-נגד-הנהגים-הערבים-אוטובוס-זה> (dostęp: 21.09.2017).

²⁶ *Mefatrim ha-jom et ha-mechabel machar – madbeka chadasza*, <https://leava.co.il/מפטרם-את-המחבל-מחר-מדבקה-חדשה> (dostęp: 21.09.2017).

²⁷ *Al titasek im achothi*, <https://leava.co.il/אל-תעסק-עם-אחותי> (dostęp: 21.09.2017); *Al taesz afilu lachszow al jehudija*, <https://leava.co.il/אל-תעז-אפילו-לחשוב-על-יהודייה> (dostęp: 21.09.2017).

pokrywają się ściśle z zadaniami organizacji oraz z charakterem tzw. patroli, które mają na celu zniechęcenie do kontaktów z Żydówkami. Ochrona Izraelek wydaje się być pretekstem do wygłaszania radykalnych haseł i stosowania przemocy.

Rozprowadzanie antyarabskich ulotek oraz starcia z Palestyńczykami to nie jedyne sposoby działania organizacji. W 2015 r. odbył się proces trzech mężczyzn, którzy dokonali podpalenia dwujęzycznej arabsko-hebrajskiej szkoły w Jerozolimie. Wszyscy oni byli członkami Lehawy. Icchak Gabaj (22 lata), Szlomo Twito (20 lat) i jego brat Nachman (18 lat) przyznali się także do wykonania napisów na murach, które głosiły: „Kahane miał rację”, „Śmierć Arabom”, „Dość asymilacji”, a także „Nie można koegzystować z rakiem”. W czerwcu 2015 r. dwóch członków Lehawy podłożyło ogień pod kościoły i hotele pielgrzymów w okolicach Jeziora Galilejskiego²⁸. W grudniu tego samego roku Lehawa protestowała w Jerozolimie przed budynkiem YMCA przeciwko dekorowaniu choinek. Członkowie organizacji uznali, że akcja była wymierzona w żydowskie dzieci i chciała uderzyć w ich tożsamość. Jeden z uczestników demonstracji miał powiedzieć: „Arabowie nie pokonają nas nożami, a chrześcijanie nie kupią nas prezentami”. Benci Gufsztajn uznał za niedopuszczalną sytuację, kiedy w Jerozolimie ludzie giną od ciosów nożem, a władze pozwalają na próby konwertowania Żydów²⁹. Założyciel Lehawy miał również nawoływać do wydalenia chrześcijan z Izraela, ponieważ nie widzi on miejsca w kraju dla „starego, długowiecznego wroga – Kościoła katolickiego” oraz „krwiożerczych wampirów”³⁰. Mimo iż współcześnie wiele państw chrześcijańskich popiera Państwo Izrael na arenie międzynarodowej, to ludzie Gufsztajna odmawiają mniejszości chrześcijańskiej prawa do zamieszkiwania Ziemi Świętej.

Lehawa jest znana także z opozycji wobec działalności organizacji reprezentujących homoseksualistów. Najsłynniejsze stały się protesty przeciwko paradzie równości w Jerozolimie w 2016 r. Uznano, że uderza ona w żydowską tożsamość i tradycyjną rodzinę, a Lehawa jest przeciwna wszystkiemu, co niszczy naród żydowski. Gufsztajn zauważył, że zagrożenie dla Izraela nie wynika tylko z asymilacji, ale także z podkopywania świętości związku małżeńskiego³¹. Największe oburzenie wywołało miejsce parady – Jerozolima, święte miasto. Cwi Jehuda – przywódca Lehawy w centralnej części Izraela – uznał, że kontrmanifestacja pozytywnie wpływa na stan demokracji Izraela

---

²⁸ B. Hartman, *Beitar illit man gets 3 years in jail for arson of Hebrew-Arabic School in Jerusalem*, „The Jerusalem Post”, <http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Beitar-Illit-man-gets-3-years-in-jail-for-arson-of-Hebrew-Arabic-school-in-Jerusalem-435924> (dostęp: 22.09.2017).

²⁹ *Far-Right Israeli activists protest Jerusalem Christmas event*, „The Jerusalem Post”, <http://www.jpost.com/Israel-News/Far-right-Israeli-activists-protest-Jerusalem-Christmas-event-435943> (dostęp: 22.09.2017).

³⁰ *Head of extremist Jewish group calls Christians 'blood-sucking vampires'*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/head-of-extremist-jewish-group-calls-christians-blood-sucking-vampires/> (dostęp: 22.09.2017).

³¹ T. Zieve, *Ahead of Jerusalem Gay Pride Parade: Lehava accuses homosexuals of harming Jewish Nation*, „The Jerusalem Post”, <http://www.jpost.com/Israel-News/Lehava-representative-equates-homosexuality-to-bank-robbery-ahead-of-Jerusalem-gay-pride-parade-410677> (dostęp: 22.09.2017).

poprzez korzystanie z prawa wolności wygłaszania swoich poglądów. Podczas samej parady wznoszono okrzyki „Dzikusy” oraz prezentowano napisy: „Mamo, gdzie tata?” lub „Tato, gdzie mama?”³². W 2017 r. Lehawa również protestowała przeciw paradzie równości w Jerozolimie. Tym razem pod hasłem „Nie dawajcie im dzieci” w nawiązaniu do toczącej się debaty o możliwości adopcji dzieci przez pary tej samej płci³³.

Benci Gufsztajn organizuje coroczne obozy letnie na terenie Zachodniego Brzegu dla kobiet i mężczyzn. Zajęcia na takich obozach dzielą się na fizyczne oraz edukacyjne. Pierwsze polegają na przeprowadzaniu ćwiczeń z samoobrony. Na te drugie składają się wykłady i warsztaty, których tematyka dotyczy walki z asymilacją, mowy ciała i perswazji, kwestii prawnych, wartości i tradycji żydowskich. Wszystkie zajęcia prowadzone są przez prawników i aktywistów³⁴. Z kolei doniesienia medialne informują, że w trakcie obozów Lehawy największy nacisk kładzie się na trening paramilitarny, sztuki walki, radzenie sobie z przesłuchaniami policji lub Szabaku czy naukę podstaw arabskiego³⁵. Obozy te można uznać za formę indoktrynacji ideologicznej. Pod pretekstem wychowania i przygotowania do samoobrony młodzież poznaje antyarabskie postawy oraz sposoby ich wyrażania. Opisaną formę szkoleń można porównać do tych, jakie prowadził w Stanach Zjednoczonych rabin Kahane dla członków Jewish Defense League lub do szkoleń z samoobrony, jakie są organizowane dla żydowskich osadników z Zachodniego Brzegu.

W 2015 r. ówczesny minister obrony Izraela Mosze Jaalon zwrócił się z prośbą do służb bezpieczeństwa o zebranie opinii i dowodów w celu przygotowań do delegalizacji Lehawy. Zaniepokojony rasistowską i ksenofobiczną działalnością organizacji minister uznał jej istnienie za zagrożenie dla izraelskiego społeczeństwa. Jaalon przyznał, że członkowie Lehawy nie utożsamiają się z żydowskimi wartościami, na jakich zostało stworzone Państwo Izrael, oraz „nie reprezentują żadnej prawicy, przynajmniej takiej prawicy, jaką znam ja”³⁶. Pokazuje to, jak dużym problemem dla izraelskiej polityki jest istnienie Lehawy. Najbardziej szkodliwa wydaje się agresywna działalność. W partiach prawicowych można znaleźć wielu polityków nieprzychylnych Palestyńczykom i izraelskim Arabom, pojawiają się nawet projekty ustaw, które uderzałyby pośrednio w prawa tych społeczności. Jednak żaden oficjalnie nie nawołuje do stosowania

³² *Dokotim – Cwi Jehuda, pail ba-irgun Lehawa*, <https://www.youtube.com/watch?v=yazh36kkybl> (dostęp: 22.09.2017).

³³ *Jerusalem gears up for gay pride parade under banner 'LGBTQ and Religion'*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/jerusalem-gears-up-for-gay-pride-parade-under-banner-lgbtq-and-religion/> (dostęp: 22.09.2017).

³⁴ *Ma osim ba-machane ha-kajc szel Lehawa?*, <https://leava.co.il/מה-עושים-במחנה-הקייץ-של-להבה/> (dostęp: 25.09.2017).

³⁵ *In Jewish extremist camp, youths learn to withstand Shin Bet grilling*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/in-jewish-extremist-camp-youths-learn-to-withstand-shin-bet-grilling/> (dostęp: 25.09.2017).

³⁶ Y. Lappin, *Ya'alon asks legal experts if he can ban Lehava Jewish extremist organization*, „The Jerusalem Post”, <http://www.jpost.com/Israel-News/Report-Yaalon-looks-to-designate-anti-assimilation-group-Lehava-a-terrorist-organization-386649> (dostęp: 25.09.2017).

przemocy, a także agresywnych zachowań. Podobnie jak kiedyś Meir Kahane oraz jego partia Kach wpływali negatywnie na wizerunek prawicy, tak dzisiaj Lehawa może być postrzegana w ten sam sposób. Krytyka Lehawy jest także widoczna po lewej stronie izraelskiej sceny politycznej. W 2015 r. politycy Obozu Syjonistycznego wezwali prokuratora generalnego Izraela do wszczęcia śledztwa wobec organizacji powielającej ideologię partii Kach, którą zdelegalizowano w latach 90. XX w. Oświadczenie polityków lewicy krytykowało szowinistyczne działanie oraz prześladowanie wyznawców innych religii w Izraelu³⁷. Również przewodniczący Knesetu Joel Edelsztajn z Likudu skrytykował Lehawę po tym, jak Gufsztajn wziął udział w posiedzeniu komisji spraw wewnętrznych w 2015 r. na równi z obecnymi tam funkcjonariuszami policji³⁸.

W 2016 r. „The Times of Israel” przekazał istotną informację w kwestii działań organizacji. Izraelska policja zatrzymała dwudziestoletnią członkinię Lehawy, która miała nielegalnie pociski kalibru 0.22 cala, czyli 5,6 mm używane w broni sportowej, a także w broni osobistej, pistoletach i rewolwerach. Nie ujawniono jednak, w jaki sposób policja natrafiła na ślad członkini oraz jakie były dalsze rezultaty śledztwa³⁹.

Powiązania Lehawy z polityką

Jak zostało wcześniej wspomniane, Lehawa ma powiązania z partiami o skrajnych poglądach, będących często kopia tych, które reprezentował rabin Kahane. Wielu aktywistów związanych jest z grupowaniami politycznymi popieranymi przez ekstremistyczne środowiska w Izraelu. Można uznać, że Lehawa wpisuje się w zaproponowaną przez Amiego Pedahzura tezę o radykalnych peryferiach w krajowej polityce. Jest to luźna sieć partii, grup społecznych i organizacji, które dotychczas nie współpracowały z sobą, ale kahanizm stał się spoiwem je łączącym. Jego pojawienie się w życiu politycznym wypełniło pewną lukę i otworzyło furtkę dla agresywnych postaw i postulatów. Dzięki nierozwiązanemu i pogłębiającemu się konfliktowi izraelsko-arabskiemu coraz więcej środowisk sięga po tę ideologię jako legitymizację swoich działań⁴⁰. Teza ta może również pasować do Lehawy jako organizacji składającej się z ludzi, którzy zaangażowani są w różne działania na płaszczyźnie społecznej i politycznej. Należy zaznaczyć, że pomieszczenia Lehawy w Jerozolimie były również użytkowane przez partię Ocma Jehudit, w której działają Marzel, Ben Ari czy Ben Gwir⁴¹.

³⁷ *Zionist Union calls for ban on radical Lehava group*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/zionist-union-calls-for-ban-on-radical-lehava-group/> (dostęp: 29.08.2019).

³⁸ *Knesset speaker implies extremist Lehava should be outlawed*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/knesset-speaker-slams-lehava-call-it-what-it-deserves-to-be-called/> (dostęp: 29.08.2019).

³⁹ *Lehava member indicted for illegal possession of ammunition*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/lehava-member-indicted-for-illegal-possession-of-ammunition/> (dostęp: 29.08.2019).

⁴⁰ A. Pedahzur, *The Triumph of Israel's Radical Right*, Oxford University Press, New York 2012, s. 78–79, 157–158.

⁴¹ S. Winer, *Police raid offices of anti-assimilation group Lehava*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/police-raid-office-of-anti-intermarriage-group-lehava/> (dostęp: 28.08.2019).

Jak stwierdził Gufsztajn w jednym z wywiadów, „zdaję sobie sprawę, że jestem radykalny, radykalny w Miłości Izraela. Nie jestem gotów oddać ani jednego kawałka Ziemi Izraela lub Tory Izraela. Jeżeli to jest radykalizmem, to nazwijcie mnie radykałem”⁴². Spytany, czy wyraża chęć współpracy z partiami politycznymi, odpowiedział, że tak, ale z każdą, która uzna Lehawę za blok techniczny, partnera, a nie wchłonie jej w struktury. Nie wyraził jednak chęci na przystąpienie do ugrupowania Naftalego Bennetta – Żydowski Dom, ponieważ wskazałoby to na fałszywość działań jego i jego organizacji⁴³. Podjęcie zatem współpracy z partią będącą w Knesecie jest niemożliwe, ponieważ świadczyłoby to o uległości programowej i ideowej. Byłoby to wskazówką, dlaczego Lehawa utrzymuje kontakty z małymi ugrupowaniami, mającymi poparcie w wąskich kręgach społecznych, takich jak Jachad czy Ocma Jehudit. Trudno jednak znaleźć w internecie dłuższe wypowiedzi znanych izraelskich pravicowych polityków na temat tej organizacji.

Od 2013 r. czołowi działacze Lehawy współtworzą i reklamują swoimi nazwiskami partię Ocma Jehudit (początkowo Ocma le-Israel). Program Żydowskiej Siły skupia się na etnonacjonalistycznym postrzeganiu Izraela jako państwa wyłącznie żydowskiego. Partia nawołuje do włączenia prawa religijnego do prawa państwowego i przejęcia kontroli nad Wzgórzem Świątynnym przez Żydów. Co więcej, program wspiera osadnictwo żydowskie w każdej części Izraela, zakłada ataki odwetowe za terroryzm palestyński i dąży do rozszerzenia kompetencji Armii Obrony Izraela na terenie Zachodniego Brzegu⁴⁴. Głównym założeniem ugrupowania było powołanie do życia partii, która stanowić będzie bezkompromisową i ideologiczną prawicę. Na początku politykami Ocmy byli oprócz Marzela i Ben Ariego Arje Eldad⁴⁵ i Arje King⁴⁶. W 2013 r. Ocma zdobyła 66 775 głosów (1,8%) i nie przekroczyła progu wyborczego⁴⁷. Ben Ari powiadomił, że do wyborów w 2015 r., mimo początkowych zapewnień o samodzielnym starcie, Ocma stworzy wspólną listę z Jachad Eliego Jiszaja. Duchowy przywódca Jachad – rabin Meir Mazuz – wyraził zgodę na sojusz pod warunkiem, że Ben Ari nie będzie startował w wyborach ze względu na swoje radykalne wypowiedzi, a politycy Ocmy nie będą wchodzili na Wzgórze Świątynne, co mogłoby doprowadzić do zamieszek. Ben Ari uznał, że to wielkie zwycięstwo uczniów rabina Kahane, iż

⁴² *Benci Lehawa Gufsztajn*, <https://leava.co.il/בנצי-להבה-גופשטיין/> (dostęp: 25.09.2017).

⁴³ *Ibidem*. Żydowski Dom (hebr. הבית היהודי) to partia utworzona w 2008 r. W swoim programie kieruje się syjonizmem religijnym, wspiera osadnictwo żydowskie, postuluje aneksję Strefy C Zachodniego Brzegu do Izraela i rozciągnięcie na te tereny izraelskiej jurysdykcji. Od 2019 r. wraz z Unią Narodową wchodzi w skład Unii Partii Pravicowych.

⁴⁴ *Ikonot Ocma Jehudit*, <https://ozmayeudit.com/> (dostęp: 28.08.2019).

⁴⁵ Arje Eldad – wieloletni poseł z ramienia Unii Narodowej, przeciwnik państwa palestyńskiego i działacz na rzecz osadnictwa.

⁴⁶ Ch. Levinson, *Far-right MKs Unite to form new party*, „Haaretz”, <https://www.haaretz.com/.premium-far-right-unites-in-new-israeli-party-1.5198055> (dostęp: 28.08.2019). Arje King – założyciel Funduszu Ziemi Izraela, która zajmuje się wykupem własności i ziemi od Arabów.

⁴⁷ *Ocma le-Israel*, <https://www.idi.org.il/policy/parties-and-elections/parties/otzma-leyisrael/> (dostęp: 28.08.2019).

znaleźli się na liście, która ma szansę dostać się do Knesetu⁴⁸. Jiszaj stwierdził, że nowy sojusz połączy interesy żydowskiej ortodoksji z interesami społeczności narodowo-religijnej. Z kolei Marzel i Ben Ari zaatakowali narodowo-religijny Żydowski Dom, zarzucając mu obłudę programową i wstrzymywanie rozwoju osadnictwa kosztem ustępstw dla Palestyńczyków. Obaj uznali, że prawdziwa prawica powinna domagać się państwa żydowskiego od Morza Śródziemnego do Jordanu, a wyłącznie lewica popiera dwupaństwowe rozwiązanie konfliktu izraelsko-palestyńskiego⁴⁹. W wyborach wspólna lista otrzymała 125 158 głosów, co przełożyło się na 3% głosów przy prognozie wyborczym 3,25%. Zabrakło jej 11 000 głosów⁵⁰. Członkowie Lehawy Ben Gwir i Ben Ari postanowili zgłosić Ocmę Jehudit do wyborów w kwietniu 2019 r. Ben Gwir stwierdził, iż absurdem jest sytuacja, w której arabska Zjednoczona Lista bezproblemowo startuje w wyborach, a Żydowskiej Sile sprawia się problemy administracyjne⁵¹. Ben Ari zapowiedział, że przesłaniem partii na kolejne wybory będzie walka z rosnącą przestępczością arabską na obszarze Galilei oraz z napływem Sudańczyków, którzy „zdobyli Tel Awiw”. Ponownie pojawiła się retoryka związana z zagrożeniem dla Izraela i jego kultury⁵². W trakcie kampanii premier Benjamin Netanjahu nalegał na trzy narodowo-religijne partie – Żydowski Dom, Unia Narodowa⁵³ i Żydowska Siła – aby stworzyły wspólną listę, która skupi głosy religijnych syjonistów i pozwoli utworzyć mu prawicowy rząd⁵⁴. Początkowo Ben Gwir odrzucał możliwość wspólnej listy, ponieważ oskarżał Żydowski Dom i Unię Narodową o próbę umieszczenia polityków Ocmy na niższych miejscach i wykorzystanie głosów wyborców Żydowskiej Siły do własnego sukcesu⁵⁵. Co ciekawe, spory nie dotyczyły kwestii ideologicznych, lecz ambicjonalnych. Jednak ostatecznie Komitet Centralny Żydowskiego Domu przegłosował wspólny

⁴⁸ I. Ben-Porat, A. Yashar, *Yishai's list finalizes – Marzel, but not Ben-Ari*, „Arutz Sheva”, <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/190686> (dostęp: 28.08.2019).

⁴⁹ J. Sharon, *Yachad and Otzma end furious row and unite electoral lists*, „The Jerusalem Post”, <https://www.jpost.com/Israel-Elections/Yachad-and-Otzma-end-furious-row-and-unite-electoral-lists-389439> (dostęp: 28.08.2019); I. Ben-Porat, A. Yashar, *Nationalist Party Otzma Yehudit officially unveils*, <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/188584> (dostęp: 28.08.2019).

⁵⁰ *Yachad*, <https://en.idi.org.il/israeli-elections-and-parties/parties/yachad/> (dostęp: 28.08.2019).

⁵¹ G. Hoffman, *Will banned right-wing extremist party Kach return to the Knesset?*, „The Jerusalem Post”, <https://www.jpost.com/Israel-News/Politics-And-Diplomacy/Will-banned-right-wing-extremist-party-Kach-return-to-the-Knesset-563921> (dostęp: 28.08.2019).

⁵² Idem, *Far-Right Otzma Yehudit Party to run in next election*, <https://www.jpost.com/Israel-News/Far-right-Otzma-Yehudit-Party-to-run-in-next-election-571136> (dostęp: 28.08.2019).

⁵³ Unia Narodowa (hebr. האיחוד הלאומי) jest partią, która powstała w 1999 r. z połączenia partii Moledet, Tkuma i Herut – Ruch Narodowy. Należy do prawicowej rodziny partii politycznych kraju, chociaż od 2013 r. coraz większe wpływy w niej mają kręgi narodowo-religijne. Unia wspiera osadnictwo żydowskie, kontrolę Izraela nad Zachodnim Brzegiem oraz charakteryzuje się jastrzębią postawą w dziedzinie bezpieczeństwa.

⁵⁴ J. Magid, *Fearing wasted votes, PM urges fringe parties on far-right to join forces*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/fearing-wasted-votes-pm-urges-fringe-parties-on-far-right-to-join-forces/?fbclid=IwAR11NhhcwZ7qHwfqC8zIZ5RRaP2cVoIhnlS6pWmNOK1fJ5tsp2VHMocQOI> (dostęp: 28.08.2019).

⁵⁵ *Hufsak ha-mum bejn Ha-Ichud ha-Leumi le-Ocma Jehudit*, „Arutz Sheva”, https://www.inn.co.il/News/News.aspx/393871?fbclid=IwAR2L9CBMdcAoDzc1P0I1kgNKVelle6F0poJWrshMI-dCqhvM69K_4N0elo (dostęp: 28.08.2019).

start, a 7. i 8. miejsce na liście miało przypaść kolejno Ben Gwirowi i Ben Ariemu⁵⁶. 17 marca 2019 r. Sąd Najwyższy Izraela zablokował start Ben Ariego w wyborach. Powodem były rasistowskie i nawołujące do nienawiści rasowej oraz religijnej hasła przewodniczącego Żydowskiej Siły. Sąd rozpatrywał też wniosek zablokowania startu Ben Gwira, ale nie znaleziono dowodów go obciążających⁵⁷. Ostatecznie lista otrzymała 159 468 głosów (3,7%) i pięć mandatów⁵⁸. Układ miejsc na liście sprawił, że Ben Gwir nie otrzymał mandatu poselskiego, a jego dostanie do Knesetu uzależnione zostało od tzw. prawa norweskiego⁵⁹. Jest to zapis w Prawie zasadniczym Knesetu, który wymaga zrzeczenia się mandatu poselskiego przez nowo mianowanego ministra, a na jego miejsce w Knesecie mianowany jest kolejny polityk z listy wyborczej partii⁶⁰. Netanjahu nie zdołał utworzyć nowego rządu i rozpisano kolejne wybory na wrzesień 2019 r.⁶¹ Już po wyborach, w kwietniu, działacze Żydowskiego Domu nie ukrywali rozczarowania współpracą z Ben Gwirem i nieoficjalnie oświadczyli, że nie podejmą z nim współpracy przy kolejnych wyborach⁶². Żydowska Siła również szukała innej możliwości współpracy politycznej. 7 lipca 2019 r. środowiska jesziwy Har ha-Mor utworzyły ortodoksyjno-narodową partię Noam. Ocma ogłosiła, że zrywa koalicję z Żydowskim Domem oraz Unią Narodową i podejmuje współpracę z Noam⁶³. Sojusz polityczny nie trwał długo. Członkowie Ocmy ogłosili samodzielny start w wyborach, ponieważ Noam umieściła na swojej liście niereligijnego kandydata⁶⁴. 25 sierpnia 2019 r. Sąd Najwyższy postanowił zablokować start w wyborach Barucha Marzela i Benci Gufsztajna. Argumentacja była podobna jak w przypadku Ben Ariego – ksenofobiczne i rasistowskie wypowiedzi. Co więcej, w uzasadnieniu podano, że obaj politycy są wieloletnimi działaczami Lehawy, która nawołuje do nienawiści wobec

⁵⁶ *Ocma Jehudit: mekablum et ha-hacaa szel Ha-Bajt ha-Jehudi*, „Srugim”, <https://www.srugim.co.il/315928--קבלו-את-ההצעה-של-הביתר-נבו-עוצמה-יהודית-קבלו-315928--fbclid=IwAR03NesFm1zgss9BgpLOIP1L0rib5nXAFLLtpLQ4RtX51xaT5JsPQYf-RQk> (dostęp: 28.08.2019).

⁵⁷ Y. J. Bob, *High Court disqualifies Ben-Ari; Rules Ben-Gvir, all Arab parties eligible*, „The Jerusalem Post”, https://www.jpost.com/Israel-Elections/High-Court-disqualifies-Ben-Ari-Rules-Ben-Gvir-all-Arab-parties-eligible-583758?fbclid=IwAR3J2NXpRjgL6V43Lrr-EjtZmkOBImXf9wpzx8ISCqyxh_uJ4Z1-v1R-rq3s (dostęp: 28.08.2019).

⁵⁸ Waad ha-bchiroth ha-merkazit le-Kneset, *Tocaot ha-emet szel ha-bchiroth le-Kneset ha-21*, <https://votes21.bechiroth.gov.il/nationalresults> (dostęp: 28.08.2019).

⁵⁹ M. Kohen, *Bachir ba-Ichud Miflagot ha-Jamin le-Kipa: nazzir et Ben Gwir ba-chuc*, „Kipa”, <https://www.kipa.co.il/חדשות/פוליטי/בכיר-באיחוד-מפלגות-הימין-לכיפה-נשאיר-את-בן-גביר-בחוקן> (dostęp: 28.08.2019).

⁶⁰ *Chok jesod: ha-Kneset*, https://www.nevo.co.il/law_html/Law01/190_001.htm (dostęp: 28.08.2019).

⁶¹ *Benjamin Netanjahu nie stworzył rządu. Będą wybory w Izraelu*, „Rzeczpospolita”, <https://www.rp.pl/Polityka/190529135-Benjamin-Netanjahu-nie-stworzyl-rzadu-Beda-wybory-w-Izraelu.html> (dostęp: 28.08.2019).

⁶² A. German, *Gorem ba-Bajt ha-Jehudi: „anachnu im Ocma Jehudit sijamnu*”, „Srugim”, <https://www.srugim.co.il/344990-תידוהי-המצוע-מע-ונחנא-ידוהיה-תיב-גורם-344990> (dostęp: 28.08.2019).

⁶³ *Le-miflaga he-chadasza szel Har ha-Mor jesh szem chadasz: mifleget Noam*, „Kipa”, <https://www.kipa.co.il/לה-רשמי-למפלגה-החדשה-של-ה-המור-יש-כבר-שם-חדש-תושדה-943680-עכשיו-943680> (dostęp: 28.08.2019).

⁶⁴ A. German, U. Beeri, *Sofit: Ocma Jehudit higisza be-nifrad et ha-reszima*, „Srugim”, 361319--גורם-361319-בבית-היהודי-אנחנו-עם-עוצמה-יהודית (dostęp: 28.08.2019).

Arabów, a jej działalność wzmacnia agresję antyarabską. Na wyrok wpłynęła także historia działalności Marzela i Gufsztajna⁶⁵.

Powiązania społeczne Lehawy

W kwestiach społecznych Lehawa współdziała z organizacją o nazwie Chemla. Zajmuje się ona działalnością dobroczynną, zbieraniem żywności i funduszy dla potrzebujących rodzin. Od 2002 r. dodano do statutu Chemli nowe zadania. Są nimi niesienie pomocy rodzinom mieszkającym w osiedlach w Judei i Samarii, a co najważniejsze – pomoc dla młodym Izraelkom i kobiet z rozbitych rodzin, zagrożonych konwersją lub będących ofiarami przestępczości. Organizacja oferuje im schronienie w swoich domach, leczenie, a także pomoc psychologiczną. Od 2005 r. uzyskuje oficjalne dofinansowania z budżetu państwa. W izraelskich mediach wskazuje się na powiązania działaczy Chemli z kahanizmem lub jesziwą Ha-Raajon Jehudi. Organizacja w ostatnich latach miała skupiać się głównie na udzielaniu pomocy dziewczynom mającym kontakty z Arabami lub będących bliskimi konwersji z powodu gojów⁶⁶. Założenia Chemli, podobnie jak i Lehawy, są wynikiem poglądów ludzi wyrażających niechęć wobec przedstawicieli innych religii i kultur nieżydowskich. Uzasadnione kontrowersje mogą budzić zatem oficjalne dofinansowania z budżetu państwa na rzecz Chemli, w której strukturach są osoby promujące ksenofobiczne i rasistowskie poglądy, oferujące jednocześnie pomoc ubogim rodzinom lub osobom mającym problemy społeczne⁶⁷. W ten sposób organizacja ta może służyć jako forma propagandy lub wpływu na otoczenie korzystające z jej usług. Jednocześnie powiązanie Lehawy oraz Chemli wpisuje się w tezę Pedahzura o peryferyjnej sieci połączonej przez ideologię rabina Kahane.

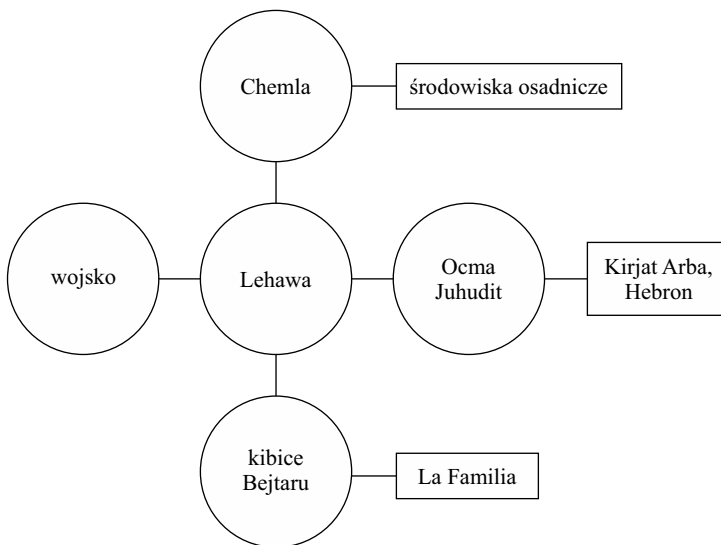
Dokument wyemitowany w kanale 1 izraelskiej telewizji ujawnia inną grupę, która współpracuje z Lehawą. Są to kibice jednej z najbardziej znanych i utytułowanych drużyn piłkarskich w Izraelu – Bejtaru Jerozolima, a dokładniej członkowie radykalnie antyarabskiej grupy La Familia, znanej z agresji wobec Arabów. Na meczach drużyny z Miasta Dawida widywani są politycy znanych partii prawicowych jak Likud czy Israel Beitenu, ale także członkowie Lehawy – Ben Ari, Ben Gwir czy Gufsztajn. Ten ostatni twierdzi, że kibice sami przychodzą na wykłady organizowane przez jego organizację, a także biorą udział w wolontariacie. Gufsztajn odrzuca oskarżenia, jakoby miał pozyskiwać członków spośród młodzieży uczęszczającej na mecze. Rywalizację

⁶⁵ Y. Altman, *Supreme Court bars far-right activists from running in upcoming elections*, „Israel Hayom”, <https://www.israelhayom.com/2019/08/26/supreme-court-bars-far-right-activists-from-running-in-upcoming-elections/> (dostęp: 28.08.2019).

⁶⁶ U. Blau, S. Greenberg, *A strange kind of mercy*, „Haaretz”, <http://www.haaretz.com/israel-news/a-strange-kind-of-mercy-1.364417> (dostęp: 25.09.2017); O. Kashti, *Israel funds group that saves Jewish girls' from marrying Arabs*, „Haaretz”, <http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.751107> (dostęp: 25.09.2017).

⁶⁷ Ibidem.

między Bejtarem Jerozolima a arabskim Bnej Sachnin postrzega przez pryzmat starcia o tożsamość Izraela i jego charakter. Drużyna z Jerozolimy ma w swoim herbie menorę, a klub zwany jest „Flagą Kraju” lub „Lwami Judy”, co wpisuje się w nacjonalistyczne poglądy Gufsztajna. Jak sam przyznał, bardzo docenia przywiązanie kibiców Bejtaru do tradycji żydowskiej. Nie czuje się oburzony, kiedy na trybunach słyszy antyarabskie hasła, nawoływania do zajęcia Wzgórza Świątynnego lub określanie przeciwników mianem Amalekitów⁶⁸. Kibice są kolejną grupą w sieci powiązań tworzonej przez Lehawę. Jest to specyficzne środowisko, które tworzy zwartą, jednolitą grupę, posiadającą wykrystalizowaną strukturę z hierarchią wartości. Dzięki temu Gufsztajn i jego współpracownicy uzyskali dostęp do szerokiego grona odbiorców radykalnej ideologii. Jest to także doskonałe źródło dla rekrutacji. Użytecznymi w nawiązaniu współpracy okazały się antyarabskie poglądy członków La Familii oraz to, że wielu z jej członków coraz częściej sympatyzuje z poglądami Kahane, a na trybunach pojawiają się symbole jego partii⁶⁹. Przywódca La Familii, spytany, czy zdaje sobie sprawę, z kim sympatyzują jego podopieczni, stwierdził, że Bejtar ma prawicowe korzenie, więc nie widzi powodów, dlaczego mieliby popierać inne ugrupowania⁷⁰.

Rysunek 1. Sieć powiązań Lehawy

Źródło: opracowanie własne autora.

⁶⁸ *Ha-sipur ha-amiti: cwaim szel sina*, <https://www.youtube.com/watch?v=AOAq3AZbxHg> (dostęp: 25.09.2017). Amalekici w tradycji judaizmu są utożsamiani ze zdradą, wrogością wobec Żydów i brakiem honoru. W Starym Testamencie Bóg nakazał ich wytepić. Współcześnie w izraelskiej polityce bardzo często swoich przeciwników określa się mianem Amalekitów, w szczególności w kręgach ortodoksji religijnej.

⁶⁹ Więcej w reportażu telewizyjnym: *Ha-sipur ha-amiti: cwaim szel sina*, <https://www.youtube.com/watch?v=AOAq3AZbxHg> (dostęp: 25.09.2017).

⁷⁰ Ibidem.

Ostatnią kwestią, na którą należy zwrócić uwagę, są wpływy Lehawy w Armii Obrony Izraela. Temat ten jest słabo opisany, media izraelskie traktują ten problem głównie przez pryzmat radykalizmu w armii. Mimo to organizacja Gufsztajna na swojej oficjalnej stronie internetowej udostępnia zdjęcia kobiet i mężczyzn odbywających służbę i noszących koszulki z logiem Lehawy lub naklejających jej nalepki na sprzęcie⁷¹. Biorąc po uwagę wcześniej wspomnianą radykalizację młodzieży izraelskiej zjawisko to można uznać za zagrożenie. Armia jest formacją mającą dostęp do broni; w Izraelu żołnierze mogą ją mieć przy sobie nawet na przepustce. Na obszarze Zachodniego Brzegu Armia Obrony Izraela pełni funkcje porządkowe i policyjne, często w bezpośrednim kontakcie z ludnością palestyńską. Młodzież o radykalnych poglądach, bliskich Lehawie, może nadużywać swoich uprawnień podczas wykonywania swoich obowiązków, w szczególności wobec Palestyńczyków. Współcześnie przekraczanie uprawnień przez żołnierzy jest poważnym problemem w Izraelu. Należy wspomnieć przypadek Elora Azariego, który zastrzelił w Hebronie leżącego i skutego Abdela Fataha al-Szarifa. Nikt z jego oddziału nie zareagował na to zdarzenie. W obronie Azariego stanęli politycy z koalicji rządzącej – Naftali Bennett oraz Awigdor Lieberman, a także radykalne środowiska w Izraelu. Nie wiadomo, czy Izraelczyk sympatyzował z kahanizmem, ale obecność tej ideologii w wojsku może spowodować, że takich sytuacji w momencie eskalacji izraelsko-palestyńskiej przemocy będzie więcej. Problem może okazać się bardzo poważny ze względu na to, iż armia jest strukturą ogólnokrajową, a nie organizacją lub grupą działającą na terenie Jerozolimy.

Podsumowanie

Społeczna i polityczna działalność Lehawy świadczy o tworzeniu kontrkultury dla tolerancyjnej i demokratycznej „izraelskości” promowanej przez lewicę, a nawet dla prawicowo-religijnych rządów, którym przewodzi Likud. Są to działania tożsame dla środowisk postrzegających rzeczywistość dualnie, w kontekście „my” kontra „oni-obcy”⁷². Pedahzur i Arie Perliger piszą, że grupy, które posługują się retoryką fundamentalistów, mają wykrystalizowany system wartości i sposób samopozostawiania. Funkcjonowanie takich społeczności często zakrawa na działalność terrorystyczną, gdzie użycie przemocy jest uzasadnione i ma służyć osiągnięciu celów⁷³. To, na co wskazują Pedahzur i Perliger, wydaje się być bliskie Lehawie. Jej działacze mają jasno sprecyzowane spojrzenie na izraelską rzeczywistość. Nie ma w niej miejsca na wieloetniczne i wieloreligijne państwo, a wszystkie mniejszości mają zostać zmarginalizowane. Ich

⁷¹ *Szomrim al banot Israel*, <https://leava.co.il/שומרים-על-בנות-ישראל/> (dostęp: 26.09.2017); *Mizmar ha-kavod jehudi*, <https://leava.co.il/משמר-הכבוד-היהודי/> (dostęp: 26.09.2017); *Lehawa ba-cahal*, <https://leava.co.il/להבה-בצהל/> (dostęp: 26.09.2017).

⁷² A. Pedahzur, A. Perliger, *Jewish Terrorism in Israel*, Columbia University Press, New York 2009, s. x–xi.

⁷³ *Ibidem*, s. xi–xii.

istnienie w Izraelu ma podkopywać i rozmywać tożsamość narodu żydowskiego. Daniel Byman i Natan Sachs w kontekście przemocy żydowskich osadników piszą o tym, iż terroryzm nie tylko polega na epatowaniu przemocą, ale także efektem psychologicznym i dążeniem do narzucenia pewnej agendy politycznej⁷⁴. W tym kontekście ataki na chrześcijańskie i muzułmańskie szkoły czy ataki wymierzone we własność palestyńską i związków wyznaniowych jawią się nie tylko jako akty wandalizmu, ale także jako ideologiczna walka ze środowiskami uważanymi za obce przy użyciu siły i środków zagrażającym życiu. Niepokojące są także doniesienia, że członkini Lehawy miała amunicję. W tym kontekście należy przytoczyć decyzję ministra bezpieczeństwa publicznego, który zezwolił na posiadanie i noszenie broni po pracy tym wszystkim, którzy używają jej zawodowo. W ten sposób oprócz żołnierzy, policjantów czy ochroniarzy broń mogą mieć przy sobie członkowie ochotniczej Straży Obywatelskiej lub ochotniczych służb medycznych⁷⁵. Stwarza to Lehawie nowe źródła do rekrutowania członków. Może także sprzyjać penetracji tych środowisk przez organizację.

Działalność Lehawy można rozpatrywać przez pryzmat stosunków izraelsko-palestyńskich. W 2007 r. 50% Izraelczyków nie chciało mieszkać w tym samym budynku co Arabowie ani nie chciało mieć znajomych Arabów⁷⁶. Już w 2009 r., kiedy powstała Lehawa, stosunek Izraelczyków do Arabów był negatywny. Według badań Israel Democracy Institute 47% zbadanych *watikim* (obywatele zamieszkujący Izrael od pokoleń) uznało, że rząd powinien przeprowadzić emigrację Arabów z kraju. Ten sam pogląd wyraziło 77% Izraelczyków, którzy przybyli do kraju z zagranicy. 28% *watikim* uznało, że Arabowie nie są dyskryminowani ze względu na prawa i wolności, a tylko 23% z nich poparło udział partii arabskich w rządzie. 67% Izraelczyków nowo przybyłych do kraju uważało, że tylko lojalni wobec państwa obywatele powinni mieć pełnię praw obywatelskich; pogląd ten poparło 56% *watikim*⁷⁷. W 2010 r. 49,5% uczniów uznało, że Arabowie nie powinni posiadać tych samych praw co Izraelczycy i powinni podlegać Autonomii Palestyńskiej. 82% religijnych uczniów odmówiłoby Palestyńczykom prawa bycia wybieranym do Knesetu, z kolei 47% świeckich uczniów poparłoby ten postulat⁷⁸. W 2013 r. 47% badanych uznało, że kluczowe decyzje w dziedzinie pokoju i bezpieczeństwa powinny być podejmowane wyłącznie przez Żydów. 37,4% uznało również wpływ żydowskiej większości na decyzje ekonomiczne

⁷⁴ D. Byman, N. Sachs, *The rise of settler terrorism The West Banks other violent extremists*, „Foreign Affairs” 2012, t. 91, nr 5, s. 76.

⁷⁵ M. Bachner, *Hundreds of thousands more Israelis okayed to carry guns under new rules*, „The Times of Israel”, <https://www.timesofisrael.com/hundreds-of-thousands-more-israelis-okayed-to-carry-guns-under-new-rules/> (dostęp: 29.08.2019).

⁷⁶ A. Zino, *Racism in Israel on the rise*, „Ynet”, <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3480345,00.html> (dostęp: 30.08.2019).

⁷⁷ A. Arian, M. Philippov, A. Knafelman, *Auditing Israeli Democracy – 2009. Twenty Years of Immigration from the Soviet Union*, <https://www.idi.org.il/media/6240/index2009-eng.pdf> (dostęp: 30.08.2019).

⁷⁸ O. Kashfi, *Poll: Half of Israeli high schoolers oppose equal rights for Arabs*, „Haaretz”, <https://www.haaretz.com/1.5040299> (dostęp: 30.08.2019).

i społeczne. Ponad 1/3 badanych opowiedziało się za wyłącznie żydowskim charakterem państwa⁷⁹. W 2015 r. Israel Democracy Institute spytał Izraelczyków, jakie wydarzenie miało największe znaczenie w historii kraju. 39,8% uznało, że jest to niepodległość, a 3,6% opowiedziało się za zabójstwem premiera Rabina, 2,3% za brakiem demokracji, 1,2% za okupacją Zachodniego Brzegu. Na pytanie o prawdopodobieństwo zabójstwa izraelskiego polityka przez Żyda 11,8% powiedziało, iż jest to bardzo prawdopodobne, a 30,1% uznało to za całkiem prawdopodobne. 34,6% usprawiedliwiło krytykę Icchaka Rabina ze względu na niepowodzenia rozmów pokojowych z Palestyńczykami, 14,1% opowiedziało się za stwierdzeniem, że zabicie premiera uchroniło Izrael przed negatywnymi skutkami jego polityki w sprawie pokoju. 36,6% podkreśliło żydowski charakter państwa jako najważniejszą cechę, a 48,8% badanych poparło tezę o potrzebie przyznania Żydom większych praw i swobód obywatelskich. 60,8% powiedziało, że tylko ci obywatele, którzy podpiszą deklarację lojalności wobec Izraela i służą w armii, powinni mieć prawo głosu do Knesetu. Ponad połowa badanych zgodziła się ze stwierdzeniem, że organizacje chroniące prawa człowieka szkodzą państwu⁸⁰. Najnowsze badania Israel Democracy Institute wskazują, że 24% badanych uznało demokrację za czynnik zbyt dominujący w kraju. Najbardziej tę tezę poparli Żydzi ortodoksyjni (59%) i narodowo-religijni (46%). 69% respondentów uznało, że Izrael ma pełne prawo określić się mianem państwa narodowego narodu żydowskiego. Większe prawa społeczności żydowskiej przyznałoby aż 72% respondentów, a 74% przyznałoby Żydom wyłączny wpływ na decyzje związane z bezpieczeństwem i pokojem⁸¹. Dane te pokazują, że w społeczeństwie izraelskim jest miejsce na poparcie działań i postulatów takich organizacji jak Lehawa. Nie jest to wprawdzie większość, ale istnieją postawy i postulaty, które są bliskie tym reprezentowanym przez działaczy i polityków związanych z Lehawą. Mimo negatywnego stosunku Lehawy do otwarcia Państwa Izrael na otoczenie i relacje ze światem nieżydowskim jej działalność w Jerozolimie i poza nią można uznać za czynnik zaogniający relacje izraelsko-palestyńskie i konflikt istniejący między tymi dwoma społecznościami. Opisane powyżej badania wykazują również, że to Arabowie postrzegani są za element nielojalny i stanowiący zagrożenie. Respondenci wyrażali chęć przyznania Żydom szerszego katalogu praw obywatelskich kosztem wszystkich mniejszości nieżydowskich. Zdaje się, że główna działalność Lehawy skupia się na konfrontacji ze społecznością palestyńską i ograniczaniu jej obecności w ramach Izraela. Jest to także część nasilającej się kampanii antyarabskiej. Wystąpienia antychrześcijańskie wydają się być niezauważane lub nie przypisuje się im krytycznego charakteru. Mimo to występują, a Gufsztajn i inni, powiązani z Lehawą,

⁷⁹ E. Heller, N. Atmor, Y. Lebel, *The Israeli Democracy Index 2013*, <https://en.idi.org.il/media/3958/democracy-index-english-2013.pdf> (dostęp: 30.08.2019).

⁸⁰ E. Heller, Ch. Cohen, D. Bublil, *The Israeli Democracy Index 2015*, https://en.idi.org.il/media/3585/democracy_index_2015_eng.pdf (dostęp: 30.08.2019).

⁸¹ O. Anabi, E. Heller, F. Omar, *The Israeli Democracy Index 2018*, <https://en.idi.org.il/media/12170/the-israeli-democracy-index-2018.pdf> (dostęp: 30.08.2019).

również uderzają swoimi wypowiedziami i działaniami w szeroko pojętą działalność Kościołów chrześcijańskich.

W celu rozszerzenia swoich wpływów i budowania swojej pozycji Lehawa nawiązała sieć kontaktów społecznych oraz dociera do sfer politycznych. W każdym z tych przypadków pojawiają się osoby znające Meira Kahane lub utożsamiające się z kahanizmem. Reprezentują one świat polityki, nauki, prawa, dobroczynności. We wspomnianej sieci peryferii znalazły się radykalne partie polityczne, organizacja dobroczynna Chemla, społeczność kibiców Bejtaru Jerozolima. Lehawa chwali się także, że osoby ją popierające znajdują się również w armii. Taka forma powiązań poszerza grono odbiorców kahanizmu, ułatwia mu penetrację społeczeństwa. Budowanie oddolnych sieci powiązań ułatwia funkcjonowanie Lehawy, która ze swoim przekazem stara się dotrzeć do osób o niższym statusie społecznym, mających poczucie wykluczenia lub pokrzywdzenia. Przekaz ukazujący Żydów jako społeczność zagrożoną, będącą pod ciągłym atakiem zewnętrznym, stwarza rzeczywistość zerojedynkową i dzieli rzeczywistość na „my–oni”.

Powyższy opis struktury powiązań Lehawy oraz analiza jej działań wskazują na to, że można ją uznać za organizację ekstremistyczną, nawołującą do nienawiści na tle religijnym i etnicznym. Ze względu na jej tło ideologiczne oraz przeszłość jej członków można postawić tezę, iż Lehawa jest kontynuacją poglądów i postulatów rabina Kahane oraz że kahanizm odradza się w izraelskim społeczeństwie. Świadczą o tym coraz częstsze oddolne wystąpienia antyarabskie oraz przeciw innym mniejszościom zamieszkującym Izrael, które kończą się użyciem agresji lub niszczeniem mienia. Sam charakter działalności organizacji Gufsztajna jest kontrowersyjny, ponieważ pod pretekstem niesienia pomocy promuje ksenofobię i przemoc. Można zatem uznać, iż oficjalne postulaty Lehawy mają charakter fasadowy. Może zadziwiać jednak brak zdecydowanych kroków rządu w celu jej delegalizacji. Możliwe, iż jest to wynik trwającej od kilku lat w Izraelu polityki budowania żydowskiego charakteru państwa kosztem demokratycznych i liberalnych wartości. Nie ma tu oficjalnego poparcia rządu dla Lehawy, jednak postulaty organizacji o promocji żydowskich wartości i postaw w edukacji, wojsku, polityce są zbieżne z elementami programów partii narodoworeligijnych, ortodoksyjno religijnych, a nawet ultraortodoksyjnych.

Lehawa Organisation – Kahane extremism

The aim of this article is to analyze modern Jewish extremism through the example of the Lehava organization, whose full name is Prevention of Assimilation in the Holy Land. It also attempts to test Ami Pedahzur's thesis, which claims that Kahanism in Israel is still alive as an ideology within Israeli society and links together extremist formations and organizations from the peripheries of that society. Working on the hypothesis that Lehava's actions and aims are only a facade which

justifies violence and Meir Kahane's ideology, the article critically scrutinizes how Lehava acts and how it builds its impact. It also examines the impact of Lehava on the Israeli-Palestinian conflict. Applying desk research methodology, the author used Hebrew-language materials from the official website of Lehava, documentaries about the organization made by Israeli television, statements of Lehava's members and press articles which describe the organization's actions. Analysis of the foregoing materials and comparison with Kahane's ideology shows that Lehava is an extremist organization. It promotes xenophobia, racism and nationalism, which is directed against Arab society and other minorities in Israel. The organization has also created a wide network of contacts which can be dangerous for the state and society.

Keywords: Israel, Lehava, Jewish extremism, Israeli-Palestinian conflict, Meir Kahane.